

Uppföljningsrapport #78

Scania och Atlas Copco i Colombia:

ÖKAT FOKUS PÅ MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

**SWED
WATCH**

Denna rapport har publicerats med ekonomiskt stöd från Sida som dock ej medverkat vid utformningen och ej heller tar ställning till innehållet. Rapporten är författad av Swedwatch. Svenska kyrkan, Diakonia och Latinamerikagrupperna står bakom den, och dess rekommendationer. Rapporten går att ladda ner på www.swedwatch.org.

Författare: Malena Wåhlin

Framsidesbild: Isabel Zuleta är talesperson för rörelsen Ríos Vivos Antioquia som motsatt sig bygget av vattenkraftverket Hidroituango. Hon och flera andra medlemmar i rörelsen har utsatts för upprepade anonyma hot efter att de kritiserat projektet. Fotograf: Magnus Aronson.

Layout: Therese Säfström

Ansvarig utgivare: Henrik Fröjmark

Publicerad i november 2015

ISBN 978-91-88141-02-6

Swedwatch är en religiöst och partipolitiskt obunden ideell förening som granskar svenska företag med kopplingar till auktoritära stater och utvecklingsländer. Organisationens syfte är att minska sociala och miljömässiga missförhållanden, att uppmuntra föredömen, sprida kunskap samt driva på och i en öppen dialog samverka med företag i Sverige så att näringslivet ägnar större uppmärksamhet åt dessa frågor. Swedwatch har sex medlemsorganisationer: Svenska kyrkan, Naturskyddsföreningen, Diakonia, Latinamerikagrupperna, Fair Trade Center och Afrikagrupperna.

Inledning

Den här rapporten är en uppföljning av Swedwatchs rapport ”Dränkta rättigheter, flytande ansvar”, som publicerades på svenska i juni 2014. Rapporten belyste människorättsriskerna kopplade till bygget av det colombianska vattenkraftverket Hidroituango där de svenska företagen Scania och Atlas Copco deltar som leverantörer av utrustning och personal. Rapporten granskade företagens system för att hantera människorättsrisker i kundled. Den tog också upp den svenska ambassadens ansvar att informera företagen om de människorättsrisker som företag i Colombia behöver kunna hantera, samt vägleda dem i att respektera mänskliga rättigheter enligt de internationella riktlinjer som Sverige ställt sig bakom.

Uppföljningen har gjorts i samband med den spanska översättningen av rapporten, publicerad i november 2015. Information har inhämtats under våren 2015 från de granskade företagen Scania och Atlas Copco, den svenska ambassaden i Bogotá, det colombianska företaget EPM och företrädare för rörelsen Ríos Vivos som organiserat dem som anser sig drabbade av vattenkraftverket. Information har också hämtats från elektroniska källor.

Den ursprungliga rapporten med Swedwatchs rekommendationer till de granskade företagen och ambassaden finns att ladda ner på Swedwatchs hemsida.¹

Bakgrund

Bygget av vattenkraftverket Hidroituango sker cirka 170 km norr om Medellín, i provinsen Antioquia. Hidroituango ska bli Colombias största vattenkraftverk och kommer att motsvara 17 procent av landets energibehov när det sätts i bruk 2018. Nästan 53 procent av Hidroituango ägs av Antioquias provinsregering och drygt 46 procent ägs av det statliga bolaget EPM, Empresas Publicas de Medellín, som håller i själva bygget. EPM har i sin tur uppdragit åt konsortiet CCC Ituango att bygga kraftverket. Atlas Copco och Scania är leverantörer till konsortiet CCC Ituango och har därmed ingen direkt affärskontakt med EPM.

Atlas Copco har levererat totalt 28 maskiner för borrhning ovan och under jord, prospekteringsborrning, lastning samt stationära och portabla kompressorer till den andra fasen av bygget. Förutom det material Atlas Copco levererar har de servicepersonal på plats som kan reparera maskinerna om de går sönder. Runt tio lokalanställda kommer att finnas på plats vid bygget under de närmsta åren. Scania har levererat 81 tippbilar och servicetjänster till konsortiet CCC Ituango. Scania har ett serviceteam på plats vid bygget med fem tekniker som specialutbildats för att utföra service och reparationer på byggarbetsplatsen. Scania ansvarar även för reservdelsförsörjning och förarutbildning.

Samtidigt som Hidroituangoprojektet skapar nya arbetstillfällen och en förbättrad infrastruktur, har bygget också en negativ påverkan på mänskliga rättigheter.

Regionen där bygget genomförs är tydligt präglad av den colombianska konflikten. Projektet har påverkat säkerhetssituationen då gerillan utpekat bygget som militärt mål samtidigt som det ökat närvaron av polis, militär och privata säkerhetsvakter. Swedwatchs rapport ”Dränkta rättigheter, flytande ansvar” från juni 2014, visade att övergrepp mot civilbefolkningen förekom från samtliga av dessa grupper. En del av befolkningen i området vittnade också om att de blivit av med sin grundläggande försörjning på grund av projektet och inte fått någon ersättning. Utöver detta fanns en tydlig hotbild mot de människorättsaktivister som motsatt sig bygget.

Uppdatering

I april 2015 meddelade den svenska regeringen att Colombia kommer att vara ett av de prioriterade länderna i den nya exportstrategin.² Det innebär att regeringen kommer att satsa särskilt på att svenska företag ska expandera i Colombia fram till år 2020. Parallellt med exportstrategin arbetar den svenska regeringen med att ta fram en nationell handlingsplan för företag och mänskliga rättigheter som förväntas antas under 2015.

Fredsförhandlingarna mellan den colombianska regeringen och FARC-gerillan fortsätter och hittills har parterna enats om tre av de sex punkter som ska förhandlas.³ Fredsförhandlingarna sker enligt principen att inget är överenskommet förrän allt är överenskommet och det är fortfarande oklart om parterna kommer att lyckas nå ett avtal. De utländska investeringarna i Colombia förväntas öka om ett fredsavtal ingås. Samtidigt har Colombias förväntade tillväxttakt bromsats av sjunkande priser på olja och naturmineraler.⁴

I juli 2014 inkluderade den colombianska regeringen ett kapitel om företag och mänskliga rättigheter i sin nationella plan för mänskliga rättigheter.⁵ Flera av de företagsinitiativ kring mänskliga rättigheter som finns på nationell nivå i Colombia vidareutvecklades också under 2014.⁶ Detta välkomnas bland annat av FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter i landet. Dock anser FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter i Colombia att de rättsliga aspekterna av företags ansvar när det gäller mänskliga rättigheter behöver utredas och att tydligare riktlinjer kring miljöskydd, samråd med lokalbefolkning och arbetstagares rättigheter behövs. Allvarliga kränkningar kopplade till företags verksamhet i landet rapporteras fortfarande på lokal nivå, av samhällen som hävdar att deras ekonomiska, sociala, kulturella och miljömässiga rättigheter inskränks av bland annat olje-, gruv- och energiprojekt.⁷ Riktade mord och hot mot människorättsaktivister och journalister i Colombia var under 2014 liksom tidigare år bland de högsta i världen. Enligt den colombianska människorättsorganisationen ”Somos Defensores” årliga mätning ökade antalet hot och aggressioner mot dessa grupper med 71 procent under 2014 jämfört med 2013. Totalt rapporterades 626 kränkningar mot människorättsförsvarare och journalister (siffran innefattar både hot, mord och andra fysiska övergrepp) varav 55 mord.⁸ Människorättsförsvarare som arbetar på landsbygden, framför allt de som kritiserar utvinningsindustrierna, kvinnor och fackligt aktiva är särskilt drabbade. Det statliga programmet för att ge skydd åt hotade har fortsatt att kritiserars för att vara ineffek-

tivt. Under 2014 uppdagades en stor korruptionshärva inom den myndighet som är ansvarig för att tillhandahålla skyddsmekanismer.⁹

I vattenkraftverket Hidroituangos projektområde kämpar lokalbefolkningen inte bara med den nuvarande närvaron av väpnade grupper, utan också med att få klarhet i tidigare begångna övergrepp. I februari 2015 meddelade specialdomstolen "Sala de Justicia y Paz del tribunal superior", i Medellín att den före detta presidenten Alvaro Uribe ska utredas för sin eventuella delaktighet i massakrerna i El Aro och la Granja på 90-talet.¹⁰ Byarna ligger i Hidroituangos projektområde. "Sala de Justicia y Paz del tribunal superior" är den särskilda avdelning inom hovrätten som dömer utifrån lagen "Justicia y paz"; det system för övergångsrättvisa som upprättats i samband med paramilitärens avmobilisering.

1. Situationen runt Hidroituango

1.1 Det allmänna säkerhetsläget

Attacker från FARC har varit ett återkommande problem sedan bygget av vattenkraftverket Hidroituango påbörjades. Den 22 augusti 2014 dödades två soldater ur den colombianska armén vid en attack av FARC-gerillan mot vattenkraftverket.¹¹ Rörelsen Ríos Vivos som organiserat dem som motsätter sig vattenkraftverket höll samtidigt möte i närheten av den plats attacken ägde rum. Detta ledde till att en grupp på ett tiotal personer inklusive flera barn hamnade mellan gerillan och armén under striderna. Gruppen sökte skydd under en bro i närheten och blev fast där under tre timmar medan striderna pågick. Ingen skadades fysiskt.¹²

För att skydda vattenkraftverket har den colombianska militären förstärkt sin närvaro i projektområdet och flera nya militärbaser är planerade. Enligt Jorge Mesa, hållbarhetsansvarig för Hidroituangoprojektet handlar det om tre nya militärbaser varav en nyss färdigställd, en är under konstruktion och en är planerad under de närmsta åren.¹³

FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter i Colombia rapporterar i sin sammanställning för 2014 om flera fall där civila skadats eller dödats av statlig säkerhetspersonal under attacker mot gerillan i provinsen Antioquia. Inget av de rapporterade fallen har dock någon direkt koppling till Hidroituango, vad Swedwatch kunnat se.¹⁴ Utöver militär och polis arbetar också privat säkerhetspersonal med att skydda bygget och de områden EPM köpt för att kunna genomföra projektet. 107 säkerhetsvakter från säkerhetsföretaget VISE arbetar direkt för EPM medan ytterligare 120 säkerhetsvakter från bolaget SERACIS arbetar för de konsortier som anlitats av EPM för att genomföra projektet, däribland CCC Ituango som är de svenska företagen Atlas Copcos och Scantias kund. Majoriteten av säkerhetsvakterna har rekryterats lokalt och tillhör befolkningen i projektområdet. Enligt EPM har utbildningar i mänskliga rättigheter och företagsansvar hållits för båda de anlitade säkerhetsbolagen under 2014 och 2015. Swedwatch har inte tillräckligt med information för att kunna bedöma utbildningarnas omfattning och kvalitet. Som leverantörer till EPM är säkerhetsföretagen skyldiga att följa företagets policy kring mänskliga rättigheter, antagen 2012. Enligt EPM har företaget inte mottagit några klagomål kopplade till säkerhetsvak-

terna under 2014 och 2015 via sina officiella klagomålsmekanismer.¹⁵ Rörelsen Ríos Vivos som motsätter sig vattenkraftverket har dock rapporterat offentligt om allvarliga övergrepp begångna av de privata säkerhetsvakterna.

Sedan den ursprungliga rapporten har Swedwatch fått information av EPM om att konsortiet CCC Ituango anlitar säkerhetsvakter från företaget SERACIS. SERACIS var 2004 inblandade i en omfattande infiltrationsinsats under namnet ”Operación Dragon” för att tysta 170 fackliga representanter, andra människorättsförsvarare och oppositionspolitiker på uppdrag av den dåvarande regeringen under Alvaro Uribe. 2011 sattes tre tidigare militärer i husarrest för sin inblandning i skandalen och rättegången är ännu inte avslutad.¹⁶ Risken för kopplingar mellan privata säkerhetsbolag i Colombia och den tidigare paramilitären gör det särskilt angeläget för företag att genomföra en noggrann due diligenceprocess inför anlitan av privata säkerhetsbolag, samt att noga undersöka att säkerhetsarrangemang sker i enlighet med internationella riktlinjer på området. De svenska företagets kund, konsortiet CCC Ituango, har vad Swedwatch kunnat se ingen publik information om hur de arbetar med företagsansvar eller hur de begränsat riskerna kopplade till sina säkerhetsarrangemang.

1.2 Nya vräkningar

Enligt Ríos Vivos har flera nya fall av tvångsförflyttningar genomförts till följd av vattenkraftprojektet sedan juni 2014. Den mest omfattande vräkningen skedde den 27 mars 2015, då 81 personer tvångsförflyttades från stranden la Arenera. Stranden ligger i den del av området som kommer att översvämmas av dammen och som köpts av EPM. De som förflyttats från stranden har enligt Ríos Vivos tidigare livnärt sig på att vaska guld med traditionella metoder och satt upp tillfälliga boplatser under tiden de arbetat. De har inte kunnat visa upp några bevis på att de bott och arbetat i området och får därmed ingen kompensation från EPM. Enligt Ríos Vivos rör det sig om människor som bott där mellan tre år och sex månader, varav flera har förflyttats redan tidigare inom ramen för vattenkraftsprojektet och inte heller då fått kompensation.¹⁷

Enligt Ríos Vivos ägde vräkningen på stranden la Arenera rum under verbala hot från ett stort uppbåd av poliser, militärer och privata säkerhetsvakter som närvarade under insatsen. Kravallpolisen förstörde de ägodelar som guldvaskarna inte lyckades få med sig. Bland de som vräktes fanns flera minderåriga, äldre och funktionshindrade personer. De traditionella guldvaskarna saknar i regel alternativa försörjningsmöjligheter och lever idag i en mycket utsatt situation, menar Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia.¹⁸

Företaget EPM bekräftar att vräkningen i mars ägt rum. Enligt Jorge Mesa handlar det om människor som invaderat företagets privata egendom och det område som kommer att översvämmas i jakt på kompensation. De som säger sig drabbade finns inte med i de ursprungliga kartläggningarna av boende i området eller de kompletterande kartläggningar som EPM gjort och har därför inte rätt till någon kompensation, menar Jorge Mesa. Han hävdar att de är personer som kommer från områden utanför projektområdet och att vissa tidigare dykt upp vid andra projekt som EPM driver och velat ha kompensation även där.¹⁹

Enligt EPM genomfördes vräkningsinsatsen tillsammans med flera myndigheter och i enlighet med både colombiansk lagstiftning och företagets egen människorättspolicy. Företaget menar att folkmassan avlägsnade sig från stranden frivilligt efter flera timmars dialog. De erbjöds transport till sina hemkommuner och ett paket med basvaror samt tillfällig logi för dem som saknade boende men bara fem personer accepterade erbjudandet. De övriga valde att stanna i området i närheten av stranden.²⁰

Klagomål och dialog

Ríos Vivos har genomfört flera besök tillsammans med andra civilsamhällesorganisationer i området för att dokumentera de negativa effekterna av bygget. Enligt Ríos Vivos har man också lämnat in upp emot 300 individuella klagomål till företagets klagomålsmekanism. Företaget har avslagit samtliga av dessa vilket enligt Ríos Vivos tyder på att systemet inte fungerar och lägger en orimlig bevisbörda på de klagande. När det gäller tvångsvräkningarna uppger Ríos Vivos att man anmält dessa till berörda myndigheter men inte använt sig av företagets klagomålsmekanism. Eftersom det är staten som ger tillstånd att genomföra vräkningarna menar Ríos Vivos att det i dessa fall inte är relevant att använda sig av EPM:s klagomålsmekanism. Eftersom staten deklarerat att Hidroituangoprojektet ligger i allmänhetens intresse enligt en särskild lag, har svaret från myndigheterna varit att internationella riktlinjer för hur tvångsförflyttningar ska gå till inte gäller.

Jorge Mesa från EPM berättar för Swedwatch att Ríos Vivos deltagit på ett möte som företaget anordnade i början av 2015 om utvärdering av företagets riskhantering tillsammans med andra aktörer. Ett liknande möte är planerat och Ríos Vivos är inbjudna även till det, enligt EPM. Utöver detta pågår ingen dialog direkt mellan Ríos Vivos och EPM i nuläget. Ríos Vivos uttrycker en önskan om att återupprätta en egen dialog med EPM om de drabbades situation och anser att varken de generella mötena eller företagets klagomålsmekanism erbjuder någon reell möjlighet att diskutera situationen för de som anser sig drabbade av projektet.

1.3 Hot mot rörelsen Ríos Vivos

Medlemmar i rörelsen Ríos Vivos rapporterar att de fortsatt utsätts för hot och kränkningar till följd av att de protesterar mot vattenkraftverket. Liksom tidigare upplever de stora problem med den statliga och privata säkerhetspersonal som arbetar med att skydda bygget. De traditionella guldvasarna och andra boende i området har vid ett flertal tillfällen rapporterat att säkerhetspersonal hotat dem verbalt, anklagat dem för att vara terrorister, riktat sina vapen emot dem, förföljt dem och filmat eller fotograferat dem. De har vid vissa tillfällen tvingats identifiera sig utan tydlig anledning och i några fall har personer som deltagit i protester mot bygget häktats på godtyckliga grunder, enligt uppgifter från Ríos Vivos.²¹

Flera av talespersonerna för Ríos Vivos har en allvarlig hotbild mot sig. Trots de tidigare uttalandena från bland annat den Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter om deras behov av skydd, har det program med säkerhetsåtgärder som utformats för att skydda dem inte implementerats i tillräcklig utsträckning av myndigheten som ansvarar för personskydd, berättar Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia. Det saknas fortfarande kollektiva skyddsåtgärder för gruppen.²²

Ríos Vivos menar att hoten mot deras medlemmar från väpnade grupper intensifierades inför den omfattande vräkningen av guldvaskare på stranden la Arenera i mars 2015. Den 18 december 2014 överfölls en medlem i Ríos Vivos av två maskerade män med vapen när han var på väg till stranden. Männerna uppgav inte sin identitet och hotade att döda honom. Offret väntade på ledarna i Ríos Vivos som var på väg till stranden för att dokumentera situationen för dem som fortfarande arbetade där och som skulle påverkas av vräkningen. Offret skulle sedan till en demonstration mot Hidroituango och de nya vräkningarna tillsammans med ledarna för Ríos Vivos. Han lyckades fly från de maskerade männen varvid de skrek efter honom att de snart skulle "ta någon" av dem som protesterade mot bygget. Ríos Vivos tolkar händelsen som ett planerat kidnappningsförsök mot ledarna för rörelsen som hade blivit tvungna att ställa in resan på grund av transportproblem. Platsen där attacken genomfördes är enligt de som vistats på stranden vanligtvis hårt bevakad av säkerhetsvakter och militärer men dessa var inte på plats när överfallet skedde.²³ När ledarna för Ríos Vivos sedan besökte platsen tillsammans med offret hittades ett vapentillstånd som tappats på marken. Tillståndet gällde säkerhetsbolaget VISE som vaktar området åt EPM. Kortet specificerade tydligt vilket vapen tillståndet gällde och enligt den attackerade mannen var det sådana vapen som männen som hotade honom burit. Händelsen har enligt Ríos Vivos anmälts till polisen.²⁴

Den 6 november 2014 hotade två maskerade män med vapen en grupp inklusive kvinnor och barn i området Barrio Remolinos, enligt Ríos Vivos. Männerna sa att de agerade åt EPM:s vägnar och hotade med att döda de boende om de fortsatte att delta i protester mot Hidroituango. De boende i området hade klagat på att det inte längre går att arbeta i floden på grund av att avfall från den nya vägen som EPM bygger hade slängts i floden.²⁵ I augusti 2014 utsattes en av ledarna för Ríos Vivos, Isabel Zuleta, för inbrott i sin lägenhet. Inga värdesaker saknades förutom en hårddisk med information om Ríos Vivos arbete.²⁶ Händelsen har anmälts till polis.

Under hösten 2014 deltog representanter för Ríos Vivos i en särskild audiens med den Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter tillsammans med andra organisationer i Colombia för att rapportera om kränkningar kopplade till bygget av Hidroituango.²⁷

2. De svenska företagens agerande

Swedwatchs rapport som publicerades på svenska i juni 2014 visade att de svenska företagen Atlas Copco och Scania står i samband med Hidroituangos negativa människorättspåverkan genom att de levererar utrustning och personal till konsortiet CCC Ituango. Konsortiet är ett av tre konsortium som deltar i bygget av vattenkraftverket på uppdrag av det colombianska företaget EPM.²⁸ Enligt FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter har företag ett ansvar att agera för att förhindra och begränsa negativ människorättspåverkan även i kundled. Ansvaret att kompensera för negativ påverkan ligger dock på projektets huvudägare, i detta fall företaget EPM och den colombianska staten.²⁹ Swedwatch tog också upp den svenska ambassadens förhöjda ansvar att ge de svenska företagen stöd och vägledning i att respektera mänskliga rättigheter i konfliktområden, där risken för kränkningar är högre.³⁰ FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter återfinns

även i OECD:s riktlinjer till multinationella företag och EU:s CSR-strategi som företagen också har ett ansvar att följa.

Inget av de svenska företagen, eller ambassaden, kände till situationen runt Hidroituangos när de först kontaktades av Swedwatch. När Swedwatchs granskning började saknade företagen solida system för att utvärdera människorättsrisker i kundled genom human rights due diligence, även om en utveckling av sådana i olika grad påbörjats. Sedan Swedwatchs rapport har företagen vidtagit flera åtgärder för att sätta sig in i människorättsriskerna kopplade till Hidroituangos och för att utveckla och implementera system för kundutvärdering. Atlas Copco och Scania samt den svenska ambassaden har kontaktats av Swedwatch i samband med denna uppdatering. Samtliga aktörer har valt att svara på Swedwatchs uppföljningsfrågor skriftligen. I detta avsnitt redogör Swedwatch för vad företagen och ambassaden uppger att de gjort i samband med att de uppmärksammades om riskerna runt vattenkraftverket Hidroituangos.

Atlas Copco

Atlas Copcos lokala huvudkontor i Colombia har diskuterat de ämnen som tas upp i Swedwatchs rapport från 2014 med sin kund CCC Ituango samt haft en kontinuerlig dialog med Scania om problemen som Swedwatch lyft. Scania har i sin tur följt upp detta med projektägaren EPM. Atlas Copco menar att situationen runt vattenkraftverket Hidroituangos övervakas av alla parter, och att EPM synbart ökat kommunikationen om vikten av mänskliga rättigheter för att öka medvetenheten om hur de arbetar med dessa frågor. EPM har också varit i dialog med en extern konsultgrupp, och återkopplingen därifrån har varit att EPM arbetar mycket aktivt med sociala och miljömässiga aspekter runt Hidroituangos och kommunerna i projektområdet, enligt Atlas Copco. Från huvudkontoret understryker man att den negativa påverkan projektet haft inte är ett resultat av Atlas Copcos direkta verksamhet och inte har orsakats av Atlas Copcos anställda eller företagets produkter.³¹ Atlas Copcos ledningsgrupp i Colombia har inlett en dialog med sina lokala intressenter för att bygga medvetenhet och förståelse kring hur företaget arbetar med företagsansvar och de utmaningar som finns. Atlas Copco uppger också att det följer också den lokala utvecklingen genom samråd med oberoende experter och medlemmar av det civila samhället.³² Atlas Copco har dock inte specificerat vilka aktörer de haft kontakt med. Vad Swedwatch erfar har de inte haft någon dialog med medlemmar i Ríos Vivos eller andra som anser sig personligen drabbade.

Sedan Swedwatchs rapport släpptes på svenska i juni 2014 har Atlas Copcos colombianska ledningsgrupp utbildats i företagsansvar och mänskliga rättigheter.³³ Efter Swedwatchs rapport har Colombia också valts ut för att testa och vidareutveckla det interna kundutvärderingsverktyget. Enligt Atlas Copcos huvudkontor finns ett mycket starkt stöd och engagemang bland de colombianska medarbetarna för att främja frågor kring företagsansvar och mänskliga rättigheter. Många av Atlas Copcos anställda som arbetar på plats där dammen håller på att anläggas tillhör lokalbefolkningen från Ituango-regionen och identifierar sig med de berörda samhällena där, enligt huvudkontoret. Atlas Copcos ambition är därför att integrera och genomföra FN:s vägledande principer i verksamheten genom att de lokala medarbetarna ges befogenhet att aktivt övervaka och arbeta med mänskliga rättigheter i värdekedjan

och i sina egna samhällen, parallellt med den riskkartläggning och de uppföljnings-system som används från huvudkontoret. Atlas Copco har inte specificerat hur detta kommer att gå till.

På koncernnivå implementeras det kundutvärderingsverktyg som Atlas Copco utvecklade under 2011 nu i verksamheten med stöd av en särskild grupp inom företaget. Atlas Copco har delat med sig av kundutvärderingsverktyget till flera branschkollegor och tränat dem i hur man använder det, bland annat i Colombia där det introducerats för företag i det lokala nätverket. Den interna utbildningen i företagsansvar och mänskliga rättigheter som hållits i Colombia har översatts till spanska och ska hållas för alla företagets verksamheter i Latinamerika under 2015.³⁴

I sitt arbete med FN:s vägledande principer har Atlas Copco också engagerat sig med det civila samhället och den svenska ambassadören i Colombia för att identifiera sätt att samarbeta och stödja främjandet av de mänskliga rättigheterna i landet. Atlas Copco anser att den svenska ambassaden i Colombia har tagit en stark roll för att öka främjandet av medvetenhet om mänskliga rättigheter.³⁵ Atlas Copco har inte specificerat vilka andra aktörer de haft kontakt med i detta arbete eller vad som diskuterats. På koncernnivå har Atlas Copco lämnat synpunkter på utkastet till den svenska nationella handlingsplanen för företag och mänskliga rättigheter. Där har företaget särskilt uppmärksammat de utmaningar företag möter på komplexa marknader.³⁶ Atlas Copco har också hållit intressentdialoger på koncernnivå i Sverige, där de bland annat rapporterat om problemen runt Hidroituangó.

Scania

Sedan Scania uppmärksammades på problemen runt Hidroituangó har företaget, enligt huvudkontoret, fört diskussioner med aktörer och experter i både Colombia och Sverige för att bättre förstå situationen kring bygget av vattenkraftverket och de åtgärder som det statliga bolaget EPM har vidtagit för att minska de negativa konsekvenserna av projektet. Scania har tagit diskussionen om Hidroituangós potentiellt negativa påverkan på mänskliga rättigheter på stort allvar och att det har haft ambitionen att vara öppen och konstruktiv i diskussionen om vilket ansvar de bör ta i frågan, menar huvudkontoret.³⁷

Scania har efter Swedwatchs rapport fört dialog med EPM och sin kund CCC Ituango, den svenska ambassaden i Colombia, journalister, opinionsbildare och andra lokala intressenter för få en bättre förståelse för situationen på projektplatsen. Scania Colombia anlätade konsultfirman Azai för att genomföra intervjuer bland annat med en representant för Ríos Vivos och en representant för bondeorganisationen i Ituango ASCIT.³⁸ Mer än så har Scania inte specificerat vilka aktörer de haft kontakt med eller vad som diskuterats. Inte heller Scania har haft någon dialog direkt med medlemmar i Ríos Vivos eller andra som anser sig personligen drabbade, enligt vad Swedwatch erfar. Scania hänvisar till ett möte med det svenska nätverket Colombiagruppen under våren 2014 men detta möte handlade enligt Colombiagruppen inte om Hidroituangó. När det gäller EPM hade Scania Colombia ett personligt möte med EPM:s representanter för att diskutera projektet ur ett människorättsperspektiv i augusti 2014. Detta följdes upp i mars 2015 då Scania Colombia hade ett telefonmöte med EPM om situationen på projektområdet.³⁹

På koncernnivå ligger frågor om företagets ansvar att respektera mänskliga rättigheter nu högt upp på agendan enligt Scantias huvudkontor. Under 2015 deltar Scania i en dialog med den svenska regeringen och myndigheter som Sida, Exportkreditnämnden EKN och Svensk Exportkredit SEK om hur olika aktörer kan samarbeta för att främja sunda affärsmetoder på komplexa marknader. Mer specifikt har Scania deltagit i en process tillsammans med svenska exportföretag, EKN och SEK för att stärka strategier och verktyg för hur man bedömer påverkan på mänskliga rättigheter och miljörisker. Scania har också varit aktiv i samrådsprocessen inför den nationella handlingsplanen för företag och mänskliga rättigheter som den svenska regeringen håller på att ta fram. I dessa diskussioner har Scania lyft frågor om hur svenska myndigheter och företagens lokala kontor kan samarbeta på komplexa marknader, vilket Scania anser är särskilt relevant med tanke på regeringens nya exportstrategi som ska prioritera flera sådana länder.⁴⁰

Scania uppger också att företaget ökat sina insatser för att bedöma och mildra sin påverkan på mänskliga rättigheter, samt miljömässiga och etiska konsekvenser relaterade till företagets säljprocesser. Bland de aktiviteter som för närvarande genomförs på Scania ingår utveckling och prövning av ett nytt riskbedömningsverktyg som ska användas av flera affärssegment och i olika geografiska områden, enligt huvudkontoret.⁴¹

Scania Colombia har varit avgörande för utvecklingen av koncernens kundutvärderingsverktyg som ska bli en metod för att effektivt inkludera mänskliga rättigheter i bedömningen av kunder och länder. I slutet av 2014 analyserade Scania Colombia en potentiell kund med hjälp av pilotverktyget och en due diligence-manual som innehåller krav för att undersöka djupare om landet är på Maplecrofts index för människorättsrisker eller Transparency Internationals Corruption Perception Index.⁴² Scania är också medlem i den svenska ambassadens lokala affärsnätverk för företagsansvar i Colombia.

3. Den svenska ambassadens agerande

Den svenska ambassaden i Colombia har enligt uppgift från företagen diskuterat situationen runt Hidroituango med Scania och Atlas Copco. På Ríos Vivos initiativ har ambassaden också träffat representanter från rörelsen som berättat om problemen kring vattenkraftverket. Efter mötet med ambassaden uttryckte Ríos Vivos stor besvikelse över att ambassaden inte kunna erbjuda dem hjälp att föra fram sina klagomål eller komma i kontakt med de svenska företagen. Ambassaden har dock inte själv delgett Swedwatch någon information om mötet med Ríos Vivos eller hur den agerat i fallet med Hidroituango, utan enbart givit mer generell information om sitt arbete med företagsansvar.

På generell nivå menar ambassaden att man har skapat ett utrymme för dialog med svenska företag i Colombia i syfte att informera och uppmärksamma dem på svenska riktlinjer, ge stöd i CSR-frågor, introducera verktyg och förmedla kunskap om det generella läget på den lokala marknaden.⁴³ Ambassaden understryker att det är vik-

tigt att företagens arbete med företagsansvar drivs av företagen själva men att ambassaden kan sätta fokus på dessa frågor i sina möten.⁴⁴

Ambassaden arbetar också för att de svenska företagen i Colombia ska ges tillfälle att utbyta erfarenheter och dela med sig av goda exempel på hur man kan arbeta med företagsansvar. Det sker främst inom det lokala CSR-nätverket som drivs av de svenska företagen med stöd från ambassaden. Nätverkets agenda är baserat på de fyra pelarna av FN:s Global Compact: mänskliga rättigheter, anti-korruption, arbetsvillkor och miljö. På så sätt introduceras internationella riktlinjer och standarder som OECD:s riktlinjer och ILO:s deklaration om grundläggande principer i arbetslivet. Flera av de företag som är aktiva i Colombia har huvudkontor som arbetat aktivt med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter enligt ambassaden. Nätverket är företagsdrivet vilket enligt ambassaden ger en stark lokal förankring för arbetet med de internationella riktlinjerna. I detta arbete deltar bland annat Scania och Atlas Copcos lokalkontor som delat med sig av sina erfarenheter från arbetet i Hidroituango med de andra företagen.⁴⁵ Swedwatch har dock ingen information om vilka erfarenheter företagen delat med sig av och vad lärdomarna av dessa har varit.

Avslutande analys

Swedwatch kan konstatera att båda de svenska företagen Scania och Atlas Copco tagit problemen runt vattenkraftverket Hidroituango och de generella behoven av att utveckla sina kundutvärderingssystem på stort allvar. Båda företagen har vidtagit en rad konkreta åtgärder för att komma till rätta med problemen och förebygga liknande situationer i framtiden, bland annat genom att upprätta en dialog med både sin egen kund konsortiet CCC Ituango och projektets huvudägare EPM.

Flera av de åtgärder företagen vidtagit ligger i linje med vad som rekommenderades i Swedwatches rapport. Kundutvärderingssystemet som Atlas Copco tagit fram och delat med sig av till Scania är ett konkret steg mot att i högre utsträckning integrera bedömningen av människorättsrisker även i kundled. Utbildningen av lokalanställda kring frågor om företagsansvar och mänskliga rättigheter som Atlas Copco genomfört är en förutsättning och ingick bland Swedwatches rekommendationer till företagen. Scania har spelat en viktig roll i dialogen med projektets huvudägare EPM. Därutöver har båda företagen varit i kontakt med en rad aktörer för att få en större förståelse för problemen på plats. Atlas Copco har efter Swedwatches rapport också valt att prioritera Colombia som ett högriskland och har rapporterat specifikt om problemen med Hidroituango i sin kommunikation med stakeholders i Sverige. Också för Scania har Colombiakontoret varit centralt i utvecklandet av det nya kundutvärderingsverktyget.

Swedwatch anser att dessa initiativ är mycket glädjande men vill också understryka att företagen bör ta ytterligare steg för att leva upp till sitt ansvar enligt FN:s vägledande principer fullt ut. Informationen om hur företagen agerat i fallet Hidroituango är fortfarande på en så generell nivå att det är svårt att avgöra hur effektiva eller relevanta åtgärderna är i praktiken. En ökad transparens och tydligare kommunikation kring hur företagen ser på problemen i det specifika fallet och vilka åtgärder de vidtagit för att leva upp till sitt ansvar behövs. Kommunikation med berörda intressenter

är en del av due diligenceprocessen enligt FN:s vägledande principer. Företagen bör kunna redogöra för hur de hanterar sin påverkan på de mänskliga rättigheterna och vara beredda att kommunicera detta externt, särskilt när kränkningen rapporteras av en utsatt part eller för en utsatt parts räkning. Företag vars verksamhet, eller den miljö i vilken det verkar, innebär en risk för allvarlig påverkan på de mänskliga rättigheterna bör formellt rapportera om hur de kommer till rätta med den, samt ge tillräcklig information för att man ska kunna utvärdera om det på ett korrekt sätt har bemött sin påverkan på de mänskliga rättigheterna i fråga, enligt de vägledande principerna.⁴⁶ Liknande skrivningar återfinns också i OECD:s riktlinjer för multinationella företag.⁴⁷ Den totala bristen på information från företagets kund, konsortiet CCC Ituango är ett allvarligt problem som de svenska företagen måste använda sitt inflytande för att försöka påverka.

Enligt den information som Swedwatch fått har inget av företagen varit i kontakt direkt med de drabbade eller de som företräder dem. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter är tydliga i att företagets bedömning och uppföljning av människorättsrisker ska inkludera en meningsfull dialog med de grupper som kan vara direkt drabbade av företagets verksamhet. Drabbade grupper ska också informeras om de åtgärder företaget vidtagit.⁴⁸ En huvudrekommendation från Swedwatch till företagen har varit att sätta sig i kontakt med de som anser sig drabbade av vattenkraftverket och de organiserade i Ríos Vivos för att höra deras syn på problemen. Ríos Vivos har också själva uttryckt en sådan önskan när de uppsökte den svenska ambassaden.

Den här uppdateringen visar indikationer på att flera av problemen i projektområdet som Swedwatch rapporterat om tidigare kvarstår och i vissa fall har intensifierats. Nya vräkningar av människor som redan innan befann sig i en sårbar situation och som inte fått någon kompensation, återkommande hot och övergrepp från säkerhetspersonalen runt bygget och en fortsatt allvarlig hotbild mot dem som kritiserar vattenkraftverket är exempel på allvarlig negativ människorättspåverkan som rapporterats till Swedwatch och som de svenska företagen måste fortsätta att undersöka och gå till botten med. Som tidigare konstaterats är det EPM och den colombianska staten som har huvudansvaret för att lösa dessa problem. Men de svenska företagen har ett ansvar att förhindra och begränsa negativ påverkan som de står i samband med via sina affärsförbindelser och använda sitt inflytande för att påverka dessa aktörer att vidta adekvata åtgärder, enligt FN:s vägledande principer.⁴⁹ För att kunna förstå och bedöma problemens allvarlighetsgrad är det av central vikt att företagen inhämtar information från många olika håll och de drabbades egen version av problemen måste också höras. Återkoppling från utsatta parter är också nödvändig för att företaget ska kunna kontrollera att de åtgärder som vidtagits varit effektiva.⁵⁰ Swedwatch vill särskilt understryka behovet av att säkerställa att anlitad säkerhetspersonal har tillräcklig utbildning i mänskliga rättigheter samt behovet av att se över projektets klagomålsmekanismer och eventuella brister i dessa när det gäller praktisk tillämpning. Också här är en direkt kontakt med de som anser sig drabbade en förutsättning för att kunna förstå var utmaningarna ligger och avgöra deras allvarlighetsgrad.

När det gäller ambassaden har Swedwatch ingen information om hur ambassaden agerat eller resonerat i fallet med Hidroituango. Swedwatch förstår att ambassaden

kan ha svårt att uttala sig om enskilda fall, men kan samtidigt konstatera att det gör det svårt att granska och utvärdera ambassadens arbete. Även den allmänna information som ambassaden ger om sitt arbete med företagsansvar är begränsad och gör det svårt att avgöra i vilken utsträckning det sker i linje med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och det utökade ansvar som ambassader och andra utlandsmyndigheter har i högrisk- och konfliktområden.⁵¹ Utifrån Colombias prioriterade position i Sveriges nya exportstrategi är det av högsta vikt att regeringens ambition att stärka ambassadernas roll i att stödja företag verkligen iscensätts i Colombia. Här spelar dialog med lokala organisationer en nyckelroll, liksom allmänt stärkt fokus på mänskliga rättigheter som en naturlig och nödvändig del av svenskt handelsfrämjande.

Slutnoter

- 1 <http://www.swedwatch.org/sv/rapporter/bristande-ansvar-i-konfliktens-colombia>
- 2 <http://www.dn.se/nyheter/sverige/svensk-exportsatsning-till-okanda-diktaturer/>
- 3 <http://colombiareports.co/colombia-peace-talks-fact-sheet/> <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-19875363>
- 4 <http://www.eltiempo.com/economia/indicadores/crecimiento-economico-colombiano-para-el-2015/15713896>
- 5 http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/A_HRC_28_3___Add_3_ENG.pdf
- 6 Däribland Global Compact, Guías Colombia (ett initiativ som samlar företag, det civila samhället och regeringen) och Gruv- och energikommittén för säkerhet och mänskliga rättigheter, Mining and Energy Committee on Security and Human Rights <http://www.ideaspaz.org/tools/guias-colombia>, <http://cmecolombia.co/>
- 7 http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/A_HRC_28_3___Add_3_ENG.pdf
- 8 <http://www.somosdefensores.org/index.php/en/publicaciones/informes-siaddhh>
- 9 ibid
- 10 <http://www.elespectador.com/noticias/judicial/uribe-sera-investigado-masacre-de-el-aro-articulo-541882>
- 11 <http://www.elespectador.com/noticias/judicial/dos-soldados-muertos-deja-ataque-guerrillero-cercanias-articulo-511190>
- 12 Ríos Vivos hemsida <http://debatehidroitango.blogspot.se/>
- 13 Intervju med Jorge Mesa, hållbarhetsansvarig för Hidroituangoprojektet, EPM, april 2015.
- 14 http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/A_HRC_28_3___Add_3_ENG.pdf
- 15 Skriftligt svar från EPM, maj 2015.
- 16 <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-13841615>
- 17 Intervju med Isabel Zuleta, talesperson för Ríos Vivos Antioquia, april 2015
- 18 Ríos Vivos hemsida <http://debatehidroitango.blogspot.se/>

- 19 Intervju med Jorge Mesa, EPM, april 2015
- 20 Skriftligt svar från EPM, maj 2015.
- 21 Ríos Vivos hemsida <http://debatehidroituango.blogspot.se/>
- 22 Intervju med Isabel Zuleta Ríos Vivos, april 2015
- 23 Denuncia pública N° 7 Toledo, Antioquia 20 de diciembre de 2014, Ríos Vivos hemsida <http://debatehidroituango.blogspot.se/>
- 24 Vigilancia privada en la construcción de la represa hidroituango intimida a comunidades vulnerables y obstaculiza defensa de los derechos humanos al movimiento Ríos Vivos. Informe Especial 17 de febrero de 2015. Ríos Vivos hemsida <http://debatehidroituango.blogspot.se/>
- 25 Ríos Vivos hemsida <http://debatehidroituango.blogspot.se/>
- 26 Intervju med Isabel Zuleta Ríos Vivos, augusti 2014
- 27 Youtubeklipp från sessionen med Interamerikanska kommissionen https://www.youtube.com/watch?v=j70U4_m9pb8
- 28 Tillsammans med CMI och MISPE
- 29 United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights, UNGPs, 19
- 30 UNGPs 7
- 31 Skriftligt svar från Mala Chakraborti, hållbarhetsansvarig Atlas Copco, juni 2015
- 32 Skriftligt svar från Mala Chakraborti, hållbarhetsansvarig Atlas Copco, april 2015
- 33 Atlas Copco Colombia har dock en ny chef som ännu inte gått utbildningen.
- 34 Skriftligt svar från Mala Chakraborti, hållbarhetsansvarig Atlas Copco, april 2015
- 35 ibid
- 36 ibid
- 37 Skriftligt svar från Åsa Pettersson, Public and Environmental Affairs Scania, april 2015.
- 38 Skriftligt svar från Andreas Follér, hållbarhetsansvarig Scania, juni 2015.
- 39 Skriftligt svar från Åsa Pettersson, Public and Environmental Affairs Scania, april 2015.
- 40 ibid
- 41 ibid
- 42 <https://www.maplecroft.com/>, <http://www.transparency.org/cpi2014>
- 43 För exempel på verktyg, se <http://www.business-anti-corruption.com/>
- 44 Skriftligt svar från Rebecca Hallin, främjandeansvarig svenska ambassaden i Bogotá, april 2015
- 45 Skriftligt svar från Rebecca Hallin, april 2015
- 46 UNGP, 21b
- 47 OECD:s riktlinjer, kapitel 3 om informationshantering.
- 48 UNGP, 18b, 20b, 21
- 49 UNGP 19, kommentar
- 50 UNGP 20
- 51 UNGP, 7

Rapporter publicerade av Swedwatch

77. Derechos Ahogados, Responsabilidades Diluidas. Un informe sobre los abusos en torno a la construcción de la hidroeléctrica Hidroituango en Colombia y la responsabilidad de los actores suecos (2015)
76. Trapped in the Kitchen of the World. The situation for migrant workers in Thailand's poultry industry (2015)
75. Shattered Dreams. Migrant workers and rights violations in the Dubai tourism sector (2015)
74. Ömsom Vin, Ömsom Vatten. En uppföljning av Systembolagets hållbarhetsarbete (2015)
73. Healthier Procurement – Improvements to working conditions for surgical instrument manufacture in Pakistan (2015)
72. Blir guld till sand? En rapport om fondförvaltning utan klimatmål (2015)
71. 44 barn med föräldrar i textilindustrin (2014)
70. Dränkta rättigheter, flytande ansvar – Om Colombias största vattenkraftverk (2014)
69. Mänskliga rättigheter på hal is – Svenska ishockeyförbundet och dess sponsorer passiva inför Lukasjenkas VM-show (2014)
68. De olympiska kränkningarna – Om OS i Sotji, de svenska sponsorerna och de mänskliga rättigheterna (2014)
67. Vinets väg från druva till glas – en granskning av Systembolagets hållbarhetsarbete (2013)
66. Play fair – en kampanj för schyssta sportkläder (2013)
65. Fruktade kemikalier på costa ricas plantager – en granskning av importerad ananas och mango (2013)
64. Platinautvinning med risker – Vilket ansvar har svenska företag i Sydafrika? (2013)
63. Blåbärssverige – En resa bland bärplockare, brutna löften och framtidsdrömmar (2013)
62. Global expectations on Indian operations (2013)
61. Starkt fokus på kvinnors rättigheter (2013)
60. Blåbärsbranschen tar krafttag för bättre villkor i skogen (2013)
59. Arbetsvillkor i blåbärsskogen (2013)
58. Skattjakten – Var skattar företag med verksamhet i utvecklingsländer? (2013)
57. Investering utan insyn (2013)
56. Förädlad CSR-arbete (2013)
55. Cut and Run (2013)
54. Utan mark, utan makt (2013)
53. Flera steg mot bättre bransch (2012)
52. Vi konsumerar, de kompenserar (2012)
51. Mors lilla Olle III (2012)
50. Från noll koll till full kontroll? – en ny granskning av Clas Ohlson, Jula, Rusta och Biltema i Kina (2012)
49. A lot of gold a lot of trouble – A study of humanitarian impacts of the gold industry in DR Congo (2012)
48. Mera soja – Mindre mångfald – En uppföljningsrapport om soja i Brasilien (2012)
47. A lost revolution? – Women in the garment industry in Bangladesh want more. (2012)
46. Vet du vad din middag åt till frukost? En rapport om fiskmjöl (2012)
45. Allt är inte guld som glimmar – den sanna historien om den smutsiga guldkedjan (2011)
44. Out of Focus – Labour rights in Vietnam's digital camera factories (2011)
43. Mors lilla Olle II (2011)
42. Rena guldgruvan – AP-fondernas investeringar har en smutsig baksida (2011)
41. Mors lilla Olle – så exploateras asiatiska bärplockare i de svenska skogarna (2011)
40. Dyrare kaffe är bra (2011)
39. Leksaksföretagen har agerat efter kritiken (2011)
38. Passive observers or active defenders of human rights? (2010)

37. Konfliktmineraler i våra mobiler
(Voices from the inside) (2010)
36. Namibias uran bakom svensk kärnkraft (2010)
35. Etik för dyrt för svenska kaffebolag (2010)
34. Mer kött och soja – mindre regnskog (2010)
33. Olaglig övertid i mobilfabriker (2009)
32. Skoföretag har dålig kontroll på miljön (2009)
31. Hårt arbete bakom barnens julklappar (2009)
30. Vägar till ett bättre arbetsliv (2009)
29. Oädel handel: En rapport om import av tropiskt trä (2009)
28. Out of Control: E-waste trade flows from the EU to developing countries (2009)
27. En brännande fråga: Hur hållbar är den etanol som importeras till Sverige? (2009)
26. En exkluderande resa: En granskning av turistens effekter i Thailand och Brasilien (2008)
25. Ett kaffe som märks: Vilka effekter har certifieringar för kaffeodlare? (2008)
24. Illegal Ground: Assa Abloy's business in occupied Palestinian territory (2008)
23. Den blinda klädimporten: Miljöeffekter från produktionen av kläder (2008)
22. Silenced to Deliver: Mobile phone manufacturing in China and the Philippines (2008)
21. Utveckling på vems villkor? Skanskas verksamhet i ecuadorianska Amazonas (2008)
20. Risky Business. The Lundin Group's involvement in the Tenke Fungurume Mining project in the DRC (2008)
19. Improving Working Conditions at Chinese Natural Stone Companies (2008)
18. Powering the Mobile World. Cobalt production for batteries in the DR Congo and Zambia (2007)
17. Svenska textilier – ren vinst, smutsig produktion (2007)
16. Vita rockar och vassa saxar. En rapport om landstingens brist på etiska inköp (2007)
15. Bristande miljö – och etikkontroll. En rapport om Clas Ohlsons och Biltemas inköp (2006)
14. Arbetarnas situation på varven i Kina (2006)
13. Sandvik och Freeport – Två företag i konflikten om Papua (2006)
12. Chokladens mörka hemlighet. En rapport om arbetsvillkoren på kakaodlingarna i Västafrika (2006)
11. The Price of Oil. Nordic participation in violations in Oil and Gas development on Sakhalin in Russia (2006)
10. Kaffe från Brasilien – en bitter smak av orättvisa (2005)
9. Expansion i låglöneländer med etiska risker – Assa Abloy i Rumänien och Mexiko (2005)
8. Lång väg till rättigheter – Trelleborgs försök att hindra en fackförening på Sri Lanka (2005)
7. En vara bland andra? – migrantarbetarnas situation och svenska företag i Saudiarabien (2005)
6. Handelskung med bristande etik – en rapport om Clas Ohlsons inköp i Kina (2005)
5. Swedish pulp in Brazil – The case of Veracel (2005)
4. Människor och miljö i fruktindustrin – två fallstudier från Chile och Sydafrika (2005)
3. Billig, snabb och lydig – en rapport om kinesiska leksaksarbetare och företagans ansvar (2004)
2. Svensk handel med Burma (2004)
1. Fallstudie om pappersmasseproduktion i Indonesien (2003)

ISBN 978-91-88141-02-6